

Judikatūras krājums

Lieta C-202/24

MA

(*Supreme Court* (Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesas (virspalāta) 2024. gada 29. jūlija spriedums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tirdzniecības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienu, no vienas puses, un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, no otras puses – Personas nodošana Apvienotajai Karalistei kriminālvajāšanai – Izpildes tiesu iestādes kompetence – Pamattiesību pārkāpuma risks – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkts un 52. panta 3. punkts – Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips – Šai personai nelabvēlīgi grozījumi nosacītas atbrīvošanas režīmā

1. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Tirdzniecības un sadarbības nolīgums ar Apvienoto Karalisti – Notiesātu vai aizdomās turētu personu nodošana izsniegšanas tiesu iestādēm – Pienākums ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus – Atteikšanās izpildīt apcietināšanas orderi pamattiesību pārkāpuma riska gadījumā – Nosacījumi – Pamattiesību hartas nepiemērojamība Apvienotajā Karalistē – Ietekmes neesamība (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 51. panta 1. punkts; ES un EAEK tirdzniecības un sadarbības nolīguma ar Apvienoto Karalisti 524. panta 2. punkts un 600.–604. pants)*

(skat. 46., 49. un 51. punktu)

2. *Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Tirdzniecības un sadarbības nolīgums ar Apvienoto Karalisti – Notiesātu vai aizdomās turētu personu nodošana izsniegšanas tiesu iestādēm – Pienākums ievērot pamattiesības un tiesību pamatprincipus – Atteikšanās izpildīt apcietināšanas orderi Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma riska gadījumā – Nosacījumi – Paredzētā soda apmēra grozīšana ar atpakaļejošu spēku – Reāls bargāka soda risks nekā sākotnēji paredzētais sods – Objektīva, ticama, precīza un pienācīgi atjaunināta informācija, kas pierāda šāda riska esamību (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkts; ES un EAEK tirdzniecības un sadarbības nolīguma ar Apvienoto Karalisti 3. panta 1. punkts, 524. panta 1. un 2. punkts, 602. panta 2. punkts, 603. panta 2. punkts, 604. panta c) punkts un 613. panta 2. punkts; Padomes Pamatlēmums 2002/584)*

(skat. 70.–82., 84.–91., 97. un 98. punktu, kā arī rezolutīvo daļu)

3. *Pamattiesības – Pamattiesību harta – Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips – Nostiprināšana gan Pamattiesību hartā, gan Eiropas Cilvēktiesību konvencijā – Vienāda nozīme un piemērojamība – Hartas nodrošināts aizsardzības līmenis, ar ko netiek pārkāpts minētajā konvencijā garantētais aizsardzības līmenis (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkts)*

(skat. 92. punktu)

Rezumējums

Tiesa, kurai *Supreme Court* (Augstākā tiesa, Īrija) ir iesniegusi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, virspalātas sastāvā precizē izpildes tiesu iestādes pienākumus, ja persona, uz kuru attiecas apcietināšanas orderis, kas izdots, pamatojoties uz Tirdzniecības un sadarbības nolīgumu, kas noslēgts ar Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti (turpmāk tekstā – “TSN”)¹, norāda uz pamattiesību pārkāpuma risku nodošanas Apvienotajai Karalistei gadījumā.

Magistrates’ Courts of Northern Ireland (Ziemeļīrijas Miertiesas, Apvienotā Karaliste) apgabala tiesnesis izdeva četrus apcietināšanas orderus pret MA par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar terorismu, kuri esot izdarīti 2020. gada jūlijā un no kuriem daži var pamatot mūža ieslodzījuma piespriešanu.

2022. gada rudenī *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) izdeva rīkojumu par MA nodošanu Apvienotajai Karalistei. MA par šo nolēmumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Viņš apgalvo, ka viņa nodošana Apvienotajai Karalistei neesot saderīga ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu, kas it īpaši ir nostiprināts ECPAK² 7. pantā.

Iesniedzējtiesa precizē, ka MA nodošanas Apvienotajai Karalistei un notiesāšanas Apvienotajā Karalistē gadījumā viņa iespējamo nosacīto atbrīvošanu reglamentēs Apvienotās Karalistes tiesiskais regulējums, kas pieņemts pēc attiecīgo nodarījumu prezumētās izdarīšanas. Personas, kas notiesāta par tādiem nodarījumiem kā tie, par kuriem tiek turēts aizdomās MA, nosacīta atbrīvošana turpmāk ir jāapstiprina specializētai iestādei, un šī atbrīvošana var notikt tikai pēc tam, kad šī persona ir izcietusi divas trešdaļas no soda. Tā tas nebija saskaņā ar agrāko režīmu, kurā bija paredzēta automātiska nosacītā atbrīvošana pēc tam, kad notiesātā persona bija izcietusi pusi no soda.

Šajā saistībā, ņemdam vērā it īpaši Apvienotās Karalistes tiesu sistēmas sniegtās garantijas attiecībā uz ECPAK piemērošanu, to, ka nav pierādīts, ka pastāvētu sistēmisks trūkums, kurš ļautu MA nodošanas gadījumā pieņemt, ka pastāv iespējams un klajš ECPAK garantēto tiesību pārkāpums, kā arī pēdējās minētās personas iespēju vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā, iesniedzējtiesa noraidīja MA argumentus, kas balstīti uz ECPAK 7. panta pārkāpuma risku.

Šī tiesa tomēr vēlas noskaidrot, vai ir iespējams izdarīt līdzīgu secinājumu attiecībā uz Hartas³ 49. panta 1. punkta – kurā tostarp ir noteikts, ka nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī, – pārkāpuma risku. Turklāt tā šaubās par izpildes valsts kompetenci lemt par argumentiem, kas balstīti uz to, ka ar Hartas 49. panta 1. punktu nav

¹ Tirdzniecības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienai, no vienas puses, un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, no otras puses (OV 2021, L 149, 10. lpp.).

² Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā – “ECPAK”).

³ Eiropas Savienības Pamattiesību harta (turpmāk tekstā – “Harta”).

saderīgas tiesību normas sodu jomā, kuras var tikt piemērotas izsniegšanas valstī, lai gan pēdējai minētajai nav jāievēro Harta un lai gan Tiesa ir izvirzījusi augstas prasības attiecībā uz pamattiesību pārkāpuma riska ņemšanu vērā izsniegšanas dalībvalstī.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa, noraidījusi Pamatlēmuma 2002/584⁴ piemērojamību pamatlietā aplūkoto apcietināšanas orderu izpildei, norāda, ka no TSN trešās daļas VII sadaļas – kas attiecas uz sadarbību krimināltiesību jomā – struktūras un it īpaši no attiecīgajām šī paša nolīguma 600.–604. panta⁵ funkcijām izriet, ka dalībvalsts var atteikties izpildīt Apvienotās Karalistes izsniegtu apcietināšanas orderi tikai tādu iemeslu dēļ, kuri izriet no TSN.

Šajā saistībā, kā atgādināts TSN 524. panta 2. punktā, dalībvalstīm ir pienākums ievērot Hartu, jo lēmums par nodošanu ir Savienības tiesību īstenošana Hartas 51. panta 1. punkta izpratnē. Tātad dalībvalstu izpildes tiesu iestādēm ir jānodrošina pamattiesību, kas cita starpā atzītas Hartas 49. panta 1. punktā, ievērošana attiecībā uz personu, uz kuru attiecas uz TSN pamata izsniegtais apcietināšanas orderis; apstāklim, ka Harta nav piemērojama Apvienotajā Karalistē, šajā ziņā nav nozīmes.

Otrām kārtām, Tiesa uzsver, ka prasība veikt šādu pārbaudi divos posmos, kas izriet no judikatūras par Pamatlēmumu 2002/584⁶, nevar tikt pārņemta attiecībā uz TSN. Proti, ar šo Pamatlēmumu ieviestā vienkāršotā un efektīvā nodošanas sistēma ir balstīta uz savstarpējas uzticēšanās principu, kas īpaši raksturo attiecības starp dalībvalstīm un no kura izriet prezumpcija, ka izsniegšanas dalībvalsts ievēro pamattiesības. Protams, nav izslēgts, ka ar starptautisku nolīgumu var tikt ieviests augsts uzticēšanās līmenis starp dalībvalstīm un atsevišķām trešām valstīm, kādas ir atsevišķas Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstis. Tomēr šo apsvērumu nevar attiecināt uz visām trešām valstīm un it īpaši uz Apvienoto Karalisti.

Vispirms ar TSN starp Savienību un Apvienoto Karalisti nav izveidotas privileģētas attiecības, kas varētu pamatot šo augsto uzticēšanās līmeni. It īpaši, Apvienotā Karaliste nav daļa no Eiropas telpas bez iekšējām robežām, kuras izveide cita starpā ir atļauta saskaņā ar savstarpējas uzticēšanās principu. Turpinājumā, lai gan no TSN izriet, ka sadarbība starp Apvienoto Karalisti un dalībvalstīm ir balstīta uz personu pamattiesību un pamatbrīvību aizsardzības ilglaicīgu ievērošanu⁷, šī sadarbība nav norādīta kā tāda, kuras pamatā būtu savstarpējās uzticēšanās saglabāšana starp attiecīgajām valstīm, kāda pastāvēja pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības 2020. gada 31. janvārī. Visbeidzot, pastāv būtiskas atšķirības starp TSN normām par nodošanas mehānismu un atbilstošajām Pamatlēmuma 2002/584 normām.

⁴ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.).

⁵ Šie panti tostarp attiecas uz gadījumiem, kad tiek atteikts izpildīt uz TSN pamata izsniegtu apcietināšanas orderi, kā arī uz garantijām, kas izsniegšanas valstij ir jāsniedz īpašos gadījumos.

⁶ Attiecībā uz Eiropas apcietināšanas ordera izpildi izpildes tiesu iestādei pirmajā posmā ir jānosaka, vai pastāv informācija, kas liecina par reālu risku, ka izsniegšanas dalībvalstī tiks pārkāptas atbilstīgās pamattiesības vai nu sistēmisku vai vispārēju nepilnību dēļ, vai arī tādu nepilnību dēļ, kas konkrētāk ietekmē objektīvi identificējamu personu grupu. Otrajā posmā tai ir konkrēti un precīzi jāpārbauda, kādā mērā pirmajā posmā konstatētās nepilnības var ietekmēt personu, attiecībā uz kuru ir izsniegts Eiropas apcietināšanas orderis, un vai, ņemot vērā tās personisko situāciju, pastāv būtiski un pamatoti iemesli uzskatīt, ka šī persona gadījumā, ja tā tiks nodota izsniegšanas dalībvalstij, būs pakļauta reālam atbilstīgo pamattiesību pārkāpuma riskam.

⁷ TSN 524. panta 1. punkts.

Trešām kārtām, Tiesa šajos apstākļos precizē pārbaudi, kāda izpildes tiesu iestādei ir jāveic tad, ja attiecīgā persona tajā atsaucas uz Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma risku nodošanas Apvienotajai Karalistei gadījumā. Tā uzsver, ka pienākums ievērot pamattiesības liek šai izpildes tiesu iestādei pēc atbilstošas pārbaudes konkrēti noteikt, vai ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka minētā persona ir pakļauta reālam šāda pārkāpuma riskam. Šajā nolūkā izpildes tiesu iestādei ir jāizskata visa atbilstošā informācija, lai novērtētu pieprasītās personas paredzamo situāciju tās nodošanas Apvienotajai Karalistei gadījumā, kas nozīmē, ka atšķirībā no iepriekš minētās divu posmu pārbaudes vienlaikus ir jāņem vērā gan noteikumi un prakse, kas vispārīgi pastāv šajā valstī, gan šīs personas individuālās situācijas īpatnības. Tā var atteikties izpildīt uz TSN pamata izsniegtu apcietināšanas orderi tikai tad, ja tās rīcībā, ņemot vērā pieprasītās personas individuālo situāciju, ir objektīva, ticama, precīza un pienācīgi atjaunināta informācija, kas pierāda, ka ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka pastāv reāls Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma risks.

Turklāt, lai izpildes tiesu iestāde varētu atteikties izpildīt apcietināšanas orderi, tai saskaņā ar TSN 3. panta 1. punktā paredzēto pienākumu labticīgi sniegt savstarpēju palīdzību iepriekš ir jālūdz izsniegšanas tiesu iestādei sniegt informāciju par izsniegšanas valsts tiesību normām un veidu, kādā tās var tikt piemērotas pieprasītās personas individuālajai situācijai, kā arī attiecīgā gadījumā jālūdz papildu garantijas, lai novērstu Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma risku.

Visbeidzot, attiecībā uz šīs pēdējās minētās tiesību normas piemērojamību Tiesa precizē, ka pasākums, kas attiecas uz soda izpildi, būs nesaderīgs ar šo tiesību normu tikai tad, ja ar to ar atpakaļejošu spēku tiks grozīts attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienā paredzētā soda apmērs, tādējādi izraisot bargāka soda piemērošanu. Tas tā nav, ja ar šo pasākumu tiek vienīgi pagarināts nosacītās atbrīvošanas pieļaujamības sliexsnis. Tomēr citādi var būt tad, ja ar minēto pasākumu būtībā tiek atcelta nosacītās atbrīvošanas iespēja vai ja tas iekļaujas pasākumu kopumā, kas padara smagāku sākotnēji paredzētā soda būtību.